

Obsah

Štúdie

Martina KORYTIAKOVÁ Dobry či zly Abram? Kritické a exegetické pozorovania k interpretáciám Gn 13	1-31
Marek I. BARNIAK Motív „mesto“ v Piesni piesní	32-46
Pavel PRIHATNÝ Pravá cesta k múdrosti podľa Siracha	47-64
Julius PAVELČÍK „Veľmi súcitný a ľútostivý je Pán“ (Jak 5,11). K jednému aspektu Boha v Jakubovom liste	65-87
Abstrakty a recenzie	88-111
Správy a oznamy	112-122

Studia Biblica Slovaca je recenzovaný vedecký časopis zameraný na skúmanie Svätého písma Starého a Nového zákona predovšetkým zo stránky filologickej, historickej, exegetickej a teologickej.

Ročník VIII (2016), číslo 1

Vydáva Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, Kapitulská 26, 814 58 Bratislava 1, IČO 0039786510.

Vedecké kolégium/Advisory board: Reimund BIERINGER (Leuven, B) – Georg BRAULIK OSB (Wien, A) – Peter DUBOVSKÝ SJ (Roma, I) – Pavol FARKAŠ (Nitra) – Massimo GRILLI (Roma, I) – Leslie HOPPE OFM (Chicago, USA)

Šéfredaktor: Blažej ŠTRBA (Badín)
Zástupca šéfredaktora: Jozef JANČOVIČ (Bratislava)
Redaktor pre recenzie: František TRSTENSKÝ (Spišské Podhradie)
Výkonný redaktor: Martina KORYTIAOVÁ (Roma, I)

Redakčná rada /Editorial board: Jaroslav BROŽ (Praha, CZ) – Juraj FENÍK (Košice) – Júlia Daniela ISKROVÁ OP (Ružomberok) – Róbert JÁGER (Košice) – Peter JUHÁS (Viedeň, A) – Branislav KEUSKA (Ružomberok) – Róbert LAPKO (Košice) – Libor MAREK (Detroit, USA) – Jaroslav RINDOŠ (Bratislava) – Milan SOVA (Bratislava) – Jozef TIŇO (Bratislava) – Gabriela Ivana VLKOVÁ OP (Olomouc, CZ)
Za lektorovanie všetkých článkov zodpovedá redakčná rada.

Jazyková úprava: Dušan Rončák
Obálka: Martin Mičko

Na príprave publikácie sa podieľala Lucilla Mária Tongel'ová SDR.

Príspevky v slovenčine, češtine a v angličtine (od zahraničných autorov), alebo knihy na recenziu prosíme poslať na adresu redakcie *Studia Biblica Slovaca*, Banská 28, 976 32 Badín (Slovakia), redakcia@biblica.sk.

Príspevky sa požadujú v elektronickej podobe, podľa možnosti v textovom editore Microsoft Word. Ak sú používané iné fonty písma pre hebrejčinu a gréčtinu ako v programe BibleWorks, tak upresniť aké, prípadne preposlať používaný font spolu s príspevkom. Príspevok typu štúdia, poznámka alebo reflexia musí byť doplnený abstraktom a jeho anglickou verziou, anglickým názvom príspevku, max. piatimi kľúčovými slovami v slovenčine/češtine a angličtine, zoznamom bibliografie a kontaktom na autora príspevku. Nevyžiadané rukopisy sa nevracajú. Redakcia si vyhradzuje právo upraviť titulok a vykonať potrebnú jazykovú a štylistickú úpravu prijatých príspevkov. Upresňujúce podmienky pre prispievateľov sú dostupné www.biblica.sk.

Články časopisu sú abstrahované v troch svetových periodikách: *Old Testament Abstracts* ISSN 0364-8591, *New Testament Abstracts* ISSN 0028-6877 a *Elenchus of Biblica*.
S povolením Arcibiskupského úradu v Bratislave zo dňa 3. júna 2014
Prot. N. 2229/2014

Studia Biblica Slovaca
Printed in Slovakia, 6/2016.
Vychádza dvakrát do roka.
Cena: 6 €

ISSN 1338-0141
EV 3744/09

Contents

Treaties

Martina KORYTIAKOVÁ Good or Bad Abram? Critical and Exegetical Observations on the Interpretations of Gen 13	1-31
Marek I. BARNIAK Motif of “the city” in the Song of Songs	32-46
Pavel PRIHATNÝ Authentic Way to the Wisdom According to Ben Sira	47-64
Julius PAVELČÍK “The Lord is Compassionate and Merciful” (James 5:11). On One Aspect of God in the Letter of James	65-87

Abstracts and reviews 88-111

Communications and references 112-122

Dobrý či zlý Abram?

Kritické a exegetické pozorovania k interpretáciám Gn 13

Martina Korytiaková

Zhrnutie

Cieľom štúdie je kritické zhodnotenie dvoch novátorských pohľadov W. Vogelsa a D. Ricketta na Gn 13 a postavu Abrama. Podľa Vogelsa ak treba niekoho viniť, tak Abrama, nie Lota, lebo rozdelil krajinu prísľubu. Rickett tvrdí, že Abram iba čiastočne poslúchol PÁNOV príkaz „odíť z“ (12,1). Exegetické pozorovania v príspevku nedávajú za pravdu interpretáciám uvedených autorov, pretože tie nemajú dostatočnú oporu v texte. Po prvé, Gn 13 nehovorí o rozdelení krajiny (חלק piel), ale o oddelení sa dvoch ľudí (פרד nifal). Po druhé, dostatočný dôkaz úplného splnenia PÁNOVHO príkazu (לד־לך) poskytuje konštatovanie z 12,4a (וילך אברם). Po tretie, následnosť formulácii v 12,4a; 12,4b a 12,5 dokazuje, že Lotova prítomnosť pri Abramovi je jeho osobnou iniciatívou, nie dôsledkom strýkovho rozhodnutia. Po štvrté, prípadná neposlušnosť patriarchu je vylúčená absenciou trestu, resp. faktom požehnania. Nakoniec, 13,14-17 je treba vidieť vo svetle vzájomného prepojenia scén kapitoly skrze koncept videnia (ראה) a splnenia Pánových slov z 12,1d (אל־הארץ אשר אראך), nie Abramovej neposlušnosti PÁNOVMU príkazu.

Kľúčové slová: Gn 13, Abra(há)m, odlúčenie, rozdelenie, neposlušnosť.

Good or Bad Abram?

Critical and Exegetical Observations on the Interpretations of Gen 13

Summary

The aim of this article wants to be an objective confrontation with two innovatory interpretations of Gen 13 and Abram's figure. According to W. Vogels if anybody is to blame, it is Abram rather than Lot, because Abram divided the land. D. Ricket claims that Abram was only partially obedient to the Lord's command because he did not fully leave his father's household (cf. 12:1). The exegetical observations in this article show the authors' interpretations not to be well-founded. Firstly, Gen 13 is not about the division of the land (הלך Piel), but about the separation of two men (פרד Niphal). Secondly, the sufficient proof for Abram's fulfilment of the Lord's order (לך-לך) is the formulation in 12:4a (וילך אברם). Thirdly, the sequence of 12:4a; 12:4b and 12:5 indicates that Lot's presence by Abram is the result of Lot's own initiative, not a consequence of his uncle's decision. Fourthly, the lack of punishment, or the fact of blessing respectively, invalidates the possible patriarch's disobedience. Finally, the location of 13:14-17 should be seen in the light of both the interconnection of the scenes within Gen 13 by means of the concept of seeing (ראה) and the fulfilment of the Lord's words from 12:1d (אל-הארץ אשר אראך), not as a consequence of Abram's act of disobedience.

Keywords: Gen 13, Abra(ha)m, separation, division, disobedience.

Martina Korytiaková
Pontificio Istituto Biblico
Via della Pilotta, 25
00187 ROMA, Italia
martinakorytiakova@ymail.com

Motif of “the city” in the Song of Songs

Marek I. Baraniak

Summary

The motif of “the city” in the Song of Songs is marginal. However, it should be noted, that the phenomenon of urbanization characterized the historical transformation of the ancient society of Israel, and the term *h'yr* “the city” as a toponym for Jerusalem – gained a significant place in Hebrew epic and also is present in poetry. Taking into consideration the context and the way in which the image of the City emerges in the two poetic episodes of the Song of Songs (Song 3 and 5) it has to be noticed that: the way of treatment of the wandering woman by the guards of the city in the second poem recalls the Assyrian customs, but in the first fragment seems to illustrate much earlier period; the intentional use only of the unbound form of the noun “the City” without any complements, in place of the toponym for Jerusalem is characteristic for the First Temple period. These facts indicate the late preexilic period and the territory of the Kingdom of Judah as the editorial time and environment for at least part of the songs contained in the Song of Songs.

Keywords: the city, Jerusalem, toponym, Song of Songs, preexilic period.

Motif of “the city” in the Song of Songs

Zhrnutie

„Mesto“ je v Knihe Pieseň piesní okrajovým motívom. Je však potrebné poznamenať, že fenomén urbanizácie bol charakteristickým pre dejinné premeny spoločnosti Izraela v staroveku a že termín *h'yr* „(to) mesto“, ako toponymum pre Jeruzalem, nadobudlo významné miesto v hebrejskej epickej i poetickej tvorbe. Ak vezmeme do úvahy kontext a spôsob ako sa obraz „mesta“ objavuje v dvoch poetických epizódach Piesni piesní (Pies 3 a 5), možno povedať, že: spôsob, akým hliadka mesta zaobchodila so ženou v IV. piesni pripomína asýrske zvyky, zatiaľčo II. pieseň predstavuje skôr skoršie obdobie; úmyselné

použitie neviazanej formy podstatného mena „(to) mesto“ bez akéhokoľvek doplnku ako toponymum pre Jeruzalem je charakteristické pre obdobie prvého chrámu. Uvedené fakty naznačujú, že skoré predexilové obdobie a teritórium Judského kráľovstva môžu byť obdobím a prostredím redakcie prinajmenšom pre niektoré časti Piesne piesní.

Kľúčové slová: mesto, Jeruzalem, toponymum, Pieseň piesní, predexilové obdobie.

Marek I. Baraniak
University of Warsaw
Faculty of Oriental Studies
Department of Hebrew Studies
Ul. Krakowskie Przedmieście 26/28
PL 00927 WARSAW, Poland
m.baraniak@uw.edu.pl

Pravá cesta k múdrosti podľa Siracha

Pavel Prihatný

Zhrnutie

Kniha Sirachovho syna sa vzhľadom na obdobie vzniku (vo verzii LXX aj vzhľadom na obdobie prekladu) ponúka ako *apológia* pravej cesty k múdrosti v konfrontácii so židovským apokalyptizmom a gréckou filozofiou. Skutočná múdrosť je $\pi\tilde{\alpha}\sigma\alpha$ (plná) – presahujúca schopnosti človeka – čo Sirach programovo vyjadruje hneď v úvodnom verši a potvrdzuje aj výskytom lexémy $\pi\tilde{\alpha}\zeta$ v priebehu knihy. Pravá cesta k takejto múdrosti je potom nutne poznačená dvomi *dispozíciami* človeka hľadajúceho múdrosť: pokorou a modlitbou. Tieto dispozície sú pre Siracha natoľko podstatné, že ich v podobe formálnej a ideovej rámcovej inklúzie predkladá vyjadrené v prvej a záverečnej kapitole knihy. V línii s ostatnými múdrymi Izraela Sirach zároveň poznáva, že Boh ukryl múdrosť vo svojom stvorení a poodhalil ju v Tóre – v dvoch *miestach*, kde múdrosť možno nájsť. Sirach sa tak v prístupe k plnej múdrosti dištancuje od exkluzivizmu vlastného apokalyptickej literatúre i od preceňovania sa gréckej filozofie a svojim krajanom predkladá bezpečnú a pravú cestu k múdrosti.

Kľúčové slová: Sirach, múdrosť, $\pi\tilde{\alpha}\zeta$, pokora, modlitba.

Authentic Way to the Wisdom According to Ben Sira

Summary

Considering the period of its origin (and also the period of its translation in LXX version) the book of Ben Sira represents an *apology* where authentic way to wisdom is confronted with Jewish apocalypticism and Greek philosophy. Real wisdom is $\pi\tilde{\alpha}\sigma\alpha$ (full), going beyond man's capabilities. This is the idea that Sira states right in the introductory verse and supports it using the lexeme $\pi\tilde{\alpha}\zeta$ in the course of his book. Consequently, the authentic way leading towards such wisdom is marked by two *dispositions* of any person searching for wisdom, that is humility and prayer. These dispositions are for Sira so essential that he

presents them in formal and conceptual inclusion in the first and final chapters of the book. Taking into consideration the ideas of other wise men of Israel, Sira also discerns that God has hidden wisdom in his creation and revealed in Tora, two places where wisdom can be found. In his approach to the full wisdom Sira avoids both exclusivism (intrinsic to apocalyptic literature) and overestimation of Greek philosophy, and presents to his compatriots secure and authentic way to the wisdom.

Keywords: Ben Sira, wisdom, $\pi\tilde{\alpha}\zeta$, humility, prayer.

Pavel Prihatný OFMcap
doktorant na CMTF UP v Olomouci
Do Hája 9
976 33 PONIKY, Slovenská republika
pavelprihatny@gmail.com

„Veľmi súcitný a ľútostivý je Pán“ (Jak 5,11)

K jednému aspektu Boha v Jakubovom liste

Július Pavelčík

Zhrnutie

Formulácia „veľmi súcitný a ľútostivý je Pán“ v Jak 5,11 svojím znením pripomína niektoré ustálené spojenia Starého zákona, ktoré hovoria o „milostivom a milosrdnom“ Bohu. Na pozadí týchto starozákonných výpovedí sa tento článok pokúša priblížiť a objasniť uvedené Božie atribúty z Jakubovho listu v ich užšom kontexte.

Kľúčové slová: Jakubov list, Pán, milosrdenstvo, súcit, zľutovanie.

“The Lord is Compassionate and Merciful”

(James 5:11)

On One Aspect of God in the Letter of James

Summary

The formula “the Lord is compassionate and merciful” in James 5:11 resembles some of the Old Testament set phrases about gracious and merciful God. Against the background of these Old Testament statements, this article attempts to explain the aforesaid God’s attributes, as described in the Epistle of James, in their narrow context.

Keywords: Letter of James, Lord, merciful, compassionate.

Július Pavelčík
Jihočeská univerzita
Teologická fakulta
Katedra teologických věd
Kněžská 8
370 01 ČESKÉ BUDĚJOVICE, Česká republika
juliuspavelcik@seznam.cz

Abstrakty

Biblica 96 (2015)

(č. 1) 1-25: **J. Van Seters: Dating the Yahwist's History: Principles and Perspectives.** Teória prameňov prešla za posledných sto rokov významnými zmenami a tri základné pramene J, P a D boli zasadené do časového rámca babylonského zajatia: počiatky D pred exilom, J počas exilu a P po exile. (...)

*Jaroslav Mudroň SJ
Pápežský biblický inštitút
Via della Pilotta 25
00187 Roma*

Liber Annuus LXIV (2014)

29-44: **Alberto Mello: Il Miserere (Sal 51). La firma davidica al Salterio.** V článku taliansky profesor A. Mello venuje pozornosť Žalmu 51. Z hľadiska štruktúry ide o najviac študovaný žalm. Obsahuje viaceré a pravidelné opakovania. V tejto štúdii autor navrhuje tematickú analýzu založenú na poetickom rozdelení žalmu, a to v dokonale vyváženej štruktúre: v dvoch slohách, každej so štyrmi strofami. (...)

*Vavrínek Radoslav Mitro OP
Dominikánsky konvent
Mäsiarska 6
040 01 Košice*

Recenzie

VAŇUŠ, Marek: *La presenza di Dio tra gli uomini. La tradizione della „shekinah“ in Neofiti e in Matteo (TG.T 214), Roma: Editrice Pontificia Università Gregoriana, 2015. 429 s. ISBN 978-88-7839-317-2.*

Predkladaná monografia je dizertačnou prácou Mareka Vaňuša SVD pod vedením prof. Massima Grilliho z Pápežskej Gregorovej univerzity v Ríme. Jej cieľom je ozrejmiť koncept *šekiny* (shekinah) – Božej prítomnosti uprostred svojho ľudu – v historickom kontexte konca 1. storočia po Kristovi v prvej fáze formatívneho judaizmu (tannaim) a v začiatkoch kresťanstva, v dvoch dôležitých, reprezentatívnych textoch: v Evanjeliu *podľa Matúša* (Mt) a v targume *Neofiti* (N). Ako podčiarkuje sám autor, biblicko-teologická analýza sa koncentruje na motívy spojené s konceptom *šekiny* a ich literárno-teologický kontext v uvedených spisoch. (...)

*Róbert Jáger
Domikánske námestie 13
043 43 Košice*

BROŽ, Jaroslav: *List Židům (Český ekumenický komentář k Novému zákonu), Praha: Česká biblická společnost ve spolupráci s Centrem biblických studií AV ČR a UK v Praze, 2015. 260 s. ISBN 978-80-87287-73-6.*

Katolícky kňaz Jaroslav Brož prednáša od roku 1997 novozákonnú exegézu na Katolíckej teologickej fakulte UK v Prahe. Už z prehľadu jeho publikačnej činnosti sa stáva zrejmým dôraz viacerých jeho štúdií a článkov na témy kňazstva Ježiša Krista v prirodzenej spojitosti so spisom List Hebrejom, ktorý je *Magna charta* a jedinečný prejav kresťanskej homiletiky pre Kristovo kňazstvo v Novom zákone. (...)

*Jozef Jančovič
Kapitulská 9
811 01 Bratislava*

Svätý Gregor z Nyssy: *Výklad Veľpiesne (1. časť). Prológ a Homílie 1–5* (Starokresťanská knižnica 6), Helena Panczová ed. Úvodná štúdia, preklad, poznámky a indexy, Bratislava: Dobrá kniha, 2015. 232 s. ISBN 978-80-7141-927-3.

Predložená publikácia od svätého Gregora z Nyssy: *Výklad Veľpiesne (1. časť). Prológ a Homílie 1–5* je už v poradí VI. zväzkom projektu Starokresťanskej knižnice, ktorá prostredníctvom vydavateľstva Dobrá kniha pre Teologickú fakultu Trnavskej univerzity prichádza na slovenský publikačný trh.

Publikácia je zostavená z troch častí. Prvú časť tvorí veľmi vhodne zaradená úvodná vedecká štúdia (s. 7-37). Tá pozostáva z introductívnych informácií o autorovi a jeho diele (s. 7-9), ďalej sú to dve hlavné časti, ktoré sa venujú alegorickej exegetickej metóde v antike a kresťanskom staroveku (s. 9-24), a následne sa štúdia zaoberá aj samotným alegorickým výkladom Veľpiesne a jej tém v rámci kultúr starovekého Blízkeho východu (...)

*Daniel Slivka
Prešovská univerzita v Prešove
Gréckokatolícka teologická fakulta
Katedra historických vied
Ul. biskupa Gajdiča 2
080 01 Prešov*

Tenth anniversary of a permanent Biblical and Archeological Exposition in Croatia

The year 2015 marks the 10th anniversary of a permanent Biblical & Archeological exposition in Croatia. The following is a short and condensed presentation of this important institution by its author that includes an invitation to visit for those who are interested and find themselves near enough to include it in their itinerary. (...)

*Tomislav Vuk OFM
Studium Biblicum Franciscanum (SBF)
Faculty of Biblical Sciences and Archeology
Via Dolorosa 1
P.O.B. 19424
9119301 Jerusalem
Israel*

Kolokvium „Sermo Dei currat et clarificetur“ u příležitosti 50. výročí vydání koncilní konstituce „Dei Verbum“

Katolická teologická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, 25. 11. 2015

Mezi bohatým aktuálním děním současného církevního i společenského života mohla pozornosti mnohých uniknout jedna významná událost. Dne 18. listopadu 1965 byla téměř v závěru 2. vatikánského koncilu definitivně schválena a vydána jedna z jeho čtyř věroučných konstitucí *Dei Verbum* (...)

*Jaroslav Brož
Thakurova 3
160 00 Praha 6 – Dejvice, Česká republika*

Inspirace a pravda Písma svatého podle Papežské biblické komise

Úvod

V exhortaci *Verbum Domini*, která navázala na biskupský synod o Božím slově v životě a poslání církve, tehdejší papež Benedikt XVI. píše:

Teologická reflexe považovala jistě vždy inspiraci a pravdu za dva klíčové pojmy pro církevní hermeneutiku svatých Písem. Nicméně musíme přiznat, že dnes je nutné tyto skutečnosti patřičně prohloubit, aby se tak mohlo lépe vyhovět nárokům, které klade výklad posvátných textů přihlížející k jejich povaze. V této perspektivě vyjadřují naléhavé přání, aby bádání na tomto poli pokračovalo a přinášelo ovoce pro biblickou vědu a pro duchovní život věřících.¹

Papežská biblická komise se rozhodla na toto papežovo přání odpovědět a vypracovala příspěvek věnovaný adekvátnějšímu chápání zmíněných pojmů inspirace a pravdy (...)

Josef Hřebík
Thákurova 3
160 00 Praha 6
Česká republika
josef.hrebik@ktf.cuni.cz

¹ BENEDIKT XVI., *Verbum Domini. Posynodní apoštolská exhortace o Božím slově v životě a poslání církve*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2011, č. 19, s. 38.

Libri ad directionem missi

BROŽ, Jaroslav: *List Židům* (Český ekumenický komentář k Novému zákonu), Praha: Česká biblická společnost ve spolupráci s Centrem biblických studií AV ČR a UK v Praze, 2015. 260 s. ISBN 978-80-87287-73-6.

PETRICOLA, Mariangela: *La rilevanza del cristianesimo come paradosso e con-passione. Itinerari teologico-fondamentali in I. Mancini e J. B. Metz* (TG.T 217), Roma: GBP, 2015. 432 s. ISBN 978-88-7839-321-9.

ROSA, Devin: *Fulfilled in Christ: The Sacraments. A Guide to Symbols and Types in the Bible and Tradition*, Steubenville, OH: Emmaus Road Publishing, 2015. 386 s. ISBN 978-1-941447-31-4.

Liber Annuus LXV 2015. Dedicated to Alfio Marcello Buscemi, ofm, on the Occasion of His 70th Birthday, Editor L. Daniel Chrupcała, Milano: Edizioni Terra Santa – Studium Biblicum Franciscanum, 2016. 542 s. ISBN 978-88-6240-422-8, ISSN 0081-8933.

Old Testament Abstracts 38 (3/2015), Editor Christopher T. Begg, Washington, DC: The Catholic Biblical Association of America. 559-899 s. ISSN 0364-8591.

Old Testament Abstracts 39 (1/2016), Editor Christopher T. Begg, Washington, DC: The Catholic Biblical Association of America. 1-254 s. ISSN 0364-8591.